

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ ИРИГАЦИЯ ВА КИШЛОК
ХУЖАЛИГИНИ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ
МУХАНДИСЛАРИ ИНСТИТУТИ

«ХАЁТ ФАОЛИЯТИ ХАВФСИЗЛИГИ»
КАФЕДРАСИ

Доцент: Утепов Б.Б.

ТОШКЕНТ-2019 й.

Мавзу:

**“ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТ ХАВФИ ТУҒИЛГАНДА ВА СОДИР
БЎЛГАНДА, ФУҚАРО МУХОФАЗАСИНИ БОШҚАРИШ, ХАБАР
БЕРИШ ВА АЛОҚАНИ ТАШКИЛ ЭТИШ”**

∞ ЎҚУВ САВОЛЛАРИ:

1. Аҳоли ва ҳудудларни фавқулодда вазиятлар оқибатларидан химоя қилиш
2. Фуқаро муҳофазасини бошқаришнинг асосий вазифалари:
3. Алоқа воситалари ва хабарлаш тизимининг асосий вазифалари ва уларга қўйиладиган талаблар. Вазирлик ва идораларнинг вазифалари.
4. Хабар бериш сигналлари ва уларга биноан аҳолининг ҳатти-ҳаракатлари .
5. Республикада, вилоятда, шаҳарда, туманда ва иқтисодиёт объектларида алоқа ва хабарлашни ташкил этиш.

❧ АДАБИЁТЛАР:

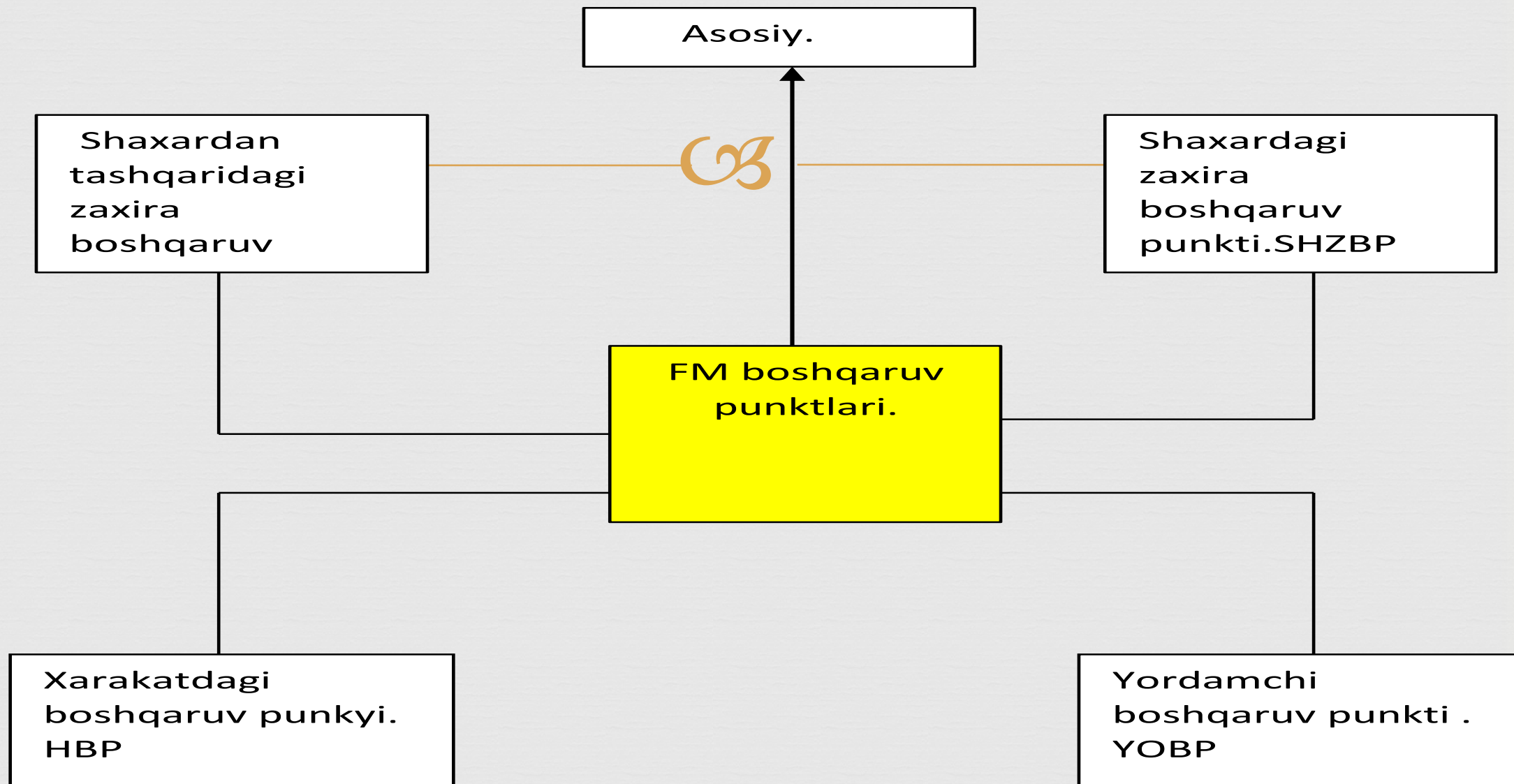
- ❧ 1. Ўзбекистон Республикаси "Аҳолини ва ҳудудларни табиий ҳамда техноген хусусиятли фавқулодда вазиятлардан муҳофаза қилиш тўғрисида"ги Қонуни. 20 август 1999 й.

- ❧ 2. Ўзбекистон Республикаси "Фуқаро муҳофазаси тўғрисида" ги Қонуни. 26 май 2000 й.
- ❧ 3. Ўзбекистон Республикаси Бош вазири - Фуқаро муҳофазаси бошлиғининг 2008 йил 26 декабрдаги «Вазирликлар ва идоралараро кундаликда ҳамкорлик қилиш ва фавқулодда вазиятлар масалалари бўйича ахборот алмашинуви Йўриқномасини тасдиқлаш ва амалда қўллаш тўғрисида»ги 3-сонли буйруғи.
- ❧ 4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятларда уларни олдини олиш ва ҳаракат қилиш давлат тизими тўғрисида» 2011 йил 24 августдаги 242-Қарори.

Аҳоли ва ҳудудларни фавқулодда вазиятлар оқибатларидан химоя қилиш ва ФВ-ни бартараф қилишда бошқарувни ташкил этиш муҳим аҳамиятга эгадир. Фуқаро муҳофазасини бошқаришнинг моҳияти фуқаро муҳофазаси хизмати, республика раҳбар органлари, фуқаро муҳофазаси бошлиқлари, бошқармалар, комиссиялар, хизматларнинг доимий мақсадни кўзлаш фаолиятидан иборат бўлиб, қуйидаги тадбирларни тайёрлаш ва ўтказиш қаратилади:

- ☞ - аҳолини табиий офатлардан, авариялардан, халокатлардан муҳофаза қилиш;
- ☞ - иқтисодиёт объектлари ва тармоқларининг барқарор ишлашини таъминлаш;
- ☞ - бошқарув органларининг, фуқаро муҳофазаси куч ва воситаларини шайлигини юқори даражада сақлаш;
- ☞ - авария - қутқарув ва бошқа шошилиш ишларни муваффақиятли ўтказиш.

Фуқаро муҳофазасини бошқариш

Фуқаро муҳофазасини бошқаришнинг асосий вазифалари:

- ☞ - фавқулодда вазиятларнинг олдини олиш ва уларни тугатиш учун фуқаро муҳофазаси бошқарув органлари ва тизимларининг доимо шай туришини таъминлаш:
- ☞ - фуқаро муҳофазаси режаларини ишлаб чиқиш ва такомиллаштириш;
- ☞ - фуқаро муҳофазаси тадбирларининг йиллик ва истиқбол режаларини ишлаб чиқиш ҳамда уларнинг ижросини назорат қилиш;
- ☞ - муҳофаза иншоотлари ва шахсий муҳофаза воситаларини кўпайтиришларини ташкил этиш;
- ☞ - фавқулодда вазиятлар юзага келганда иқтисодиёт объектлари, бирлашмалари ва тармоқлари барқарорлигини таъминлаш бўйича илмий-тадқиқот, ташкилий, технологик ва муҳандислик-техник тадбирларни амалга ошириш ва уларни ишлаб чиқаришга тадбиқ этиш;

☞ - табиий офатлар, авариялар, халокатлар содир бўлганда авария - қутқарув ва бошқа шошилиш ишларни ўтказиш учун фуқаро муҳофазаси органлари, кучлари ва воситалари, аҳолининг тайёрлигини таъминлаш;

☞ - аҳолини ўз ҳудудларни фавқулодда вазиятлардан муҳофаза қилиш соҳасидаги ахборотларни йиғиш, қайта ишлаш ва бериш.

Бошқарув узлуксиз, барқарор, мосланувчан (тезкор), яширин бўлиши керак.

Бошқарув пунктлари, уларнинг вазифаси ва жойлашиши.

☞ **Бошқарув пункти (БП)** - бу тегишли фуқаро муҳофазаси органи жойлаштирилишига ва барқарор ишлаши таъминлашга мўлжаллаб, махсус ускуналаган ёки техник воситалар билан жихозланган иншоот ёки транспорт воситаси (ёхуд мажмуа). Улар фуқаро муҳофазасининг барча бўғинларида тузилади.

Қандай мақсадларда мугокаллангани ва жойлашган ўрнига қараб бошқарув пунктлари иқтисодиётнинг ҳудудий ва тармоқ бўғинларида бўлиши мумкин. Захира, шаҳар, ёрдамчи, кўчма, хаводаги бошқарув пунктлари, фавқулодда вазиятлар оқибатларини бартараф этиш кучлари ва воситаларини бошқариш пунктлари ҳам бўлади. *Бошқарув узлуксиз, барқарор, мосланувчан (тезкор), яширин бўлиши керак.*

☞ **Бошқарув пунктлари, уларнинг вазифаси ва жойлашиши.**

☞ Бошқарув пункти (БП) - бу тегишли фуқаро мухофазаси органи жойлаштирилишига ва барқарор ишлаши таъминлашга мўлжаллаб, махсус ускуналаган ёки техник воситалар билан жихозланган иншоот ёки транспорт воситаси (ёхуд мажмуа). Улар фуқаро мухофазасининг барча бўғинларида тузилади.

☞ Қандай мақсадларга мулжаллангани ва жойлашган ўрнига қараб бошқарув пунктлари иқтисодиётнинг ҳудудий ва тармоқ бўғинларида бўлиши мумкин. Захира, шаҳар, ёрдамчи, кўчма, хаводаги бошқарув пунктлари, фавқулодда вазиятлар оқибатларини бартараф этиш кучлари ва воситаларини бошқариш пунктлари ҳам бўлади.

- ❧ Фуқаро муҳофазаси ҳудудий хизматларининг бошқарув пунктларини тегишли фуқаро муҳофазаси бошлиқлари жойлашадиган бошқарув пунктлари яқинида жойлаштириш керак.
- ❧ Кўчма бошқарув пунктлари (КБП) Республикада, Қорақалпоғистон Республикасида, вилоятларда, шаҳарларда, туманларда, халқ хўжалиги объектларида олдиндан ташкил этилиб қўйилади. Кўчма бошқарув пунктлари шикаст ўчоғида ёки табиий офат зоналаридаги энг масъулиятли йўналишларда қутқарув ва бошқа шошилиш ишларни ўтказиш ҳамда фуқаро муҳофазаси кучларига бевосита раҳбарлик қилишни таъминлаш учун мўлжалланган.
- ❧ Кўчма бошқарув пунктлари махсус ёки мослаштирилган қўмондон-штаб машиналарида йўлга қўйилади. Уларда иш ўринлари жихозланади ҳамда фуқаро муҳофазаси бошлиғининг юқори органлар, захирадаги бошқарув пункта, тасарруфидаги органлар ва фуқаро муҳофазаси кучлари билан алоқасини таъминлаб берадиган алоқа воситалари ўрнатилади.

☞ - Хаводаги бошқарув пунктлари республика, вилоят, тоифаланган шаҳарларнинг бўғинларида вертолёт, самолётлар базасида, ердаги бошқарув пунктларидан бошқариш қийинлашган ёки мумкин бўлмай қолганда ФВДТ кучларини бошқаришга мўлжалланган бўлади.

☞ ФВДТнинг ахборот-бошқарув қўйи тизими қўйидагиларни ўз ичига олади (ФВДТ ҳақидаги Низомнинг- 24-банди):

☞ -Фавқулодда вазиятлар вазирлигининг фавқулодда вазиятларни бошқариш маркази;

☞ -ФВДТ ҳудудий ва функционал қўйи тизимларининг ахборот-тах марказлари;

☞ - атроф табиий муҳит ва кучли хавфли объектлар ҳолатини кузатиш: назорат қилиш органларининг ахборот марказлари;

☞ -Фавқулодда вазиятларни бартараф этиш кучлари ва воситалари бошқаришнинг ҳаракатланувчи пунктлари;

☞ -алоқа ва ахборот узатиш воситалари, шу жумладан бошқариш ва ахборот билан таъминлашнинг автоматлаштирилган тизими.

- ❧ Фуқаро муҳофазаси тадбирларини ўтказиш учун маълумотлар тўплаб шароитга баҳо бериш, қарор қабул қилиш ва вазифаларни белгилаш Бошқарувнинг асосий хужжати фуқаро муҳофазаси режаси ҳисобланади. Шикастланиш ўчоқларида қутқарув ва бошқа кечиктириб бўлмайдиган ишлар бошқариш учун асос ушбу ишларни ўтказиш: учун фуқаро муҳофазаси бошлиғи қабул қилган қарордир.
- ❧ Қутқарув ишларини ўтказиш учун бошлиқнинг қарорига асос берилган баҳодан келиб чиққан хулосалар ҳисобланади. Шу мақсадда фуқаро муҳофазаси органлари табиий офатлар, авариялар, халокатлар содир бўлганда, ўз ихтиёридаги умумий ва махсус разведка кучлари ва воситаларини бор имкониятларидан юқори даражада фойдаланиб, тасарруфидаги ва ҳамкор органлардан, ҳарбий кўмондонлик органларидан, қўшнилари шунингдек юқори фуқаро муҳофазаси органларидан ва бошқа манбаларда (кундалик бошқарув органлари, ахборот-бошқарув қўйи тизими) юзага шароит ҳақида маълумот тўплашни ташкил этади.
- ❧ Шароит ҳақидаги маълумотлар таҳлиliga (уларга берилган баҳога) асос фуқаро муҳофазаси хизматлари бошлиқлари қабул қиладиган қарорлар юзасидан хулосалар ва таклифлар тайёрлаб, фуқаро муҳофазаси бошлиғига ахборот берилади.

Шароитга баҳо беришда фуқаро муҳофазаси бошлиқлари қуйидагилар ўрганиб чиқади:

- ☞ - табиий офат, авария, халокат юзага келган жой, характери, кўлами;
- ☞ - вилоят (шаҳар, туман, объект) ҳудудидаги куч ва воситаларни олга олиб чиқиш йўлларидаги вайроналиклар (суб босишлар), ёнғинлар шикастланишларнинг характери, хажми;
- ☞ - амалга ошириладиган ишлар тури ва хажми;
- ☞ - радиациявий, кимёвий, бактериологик ва бошқа шароит, унинг қутқарув бошқа ишлар ўтказишга кўрсатадиган таъсири;
- ☞ - фуқаро муҳофазаси кучлари ва воситаларининг, бошқарув органларининг, таркиби, ҳолати, таъминоти ва имкониятлари;
- ☞ - қўшимча (махсус) кучлар жалб этиш эҳтиёжи;
- ☞ - шикастланиш ўчоғи чегарасига (табиий офат, авария, халокат жойга) ёндош қўшни шаҳарлардаги, шаҳар туманларидаги, объектлардаги фуқаро муҳофазаси кучлари ва воситаларининг аҳволи, характери, фаолияти, улар билан ҳамкорлик қилиш шартлари;

- ❧- кучлар ва воситаларнинг шикастланиш ўчоғига (табiiй офат, авария, халокат жойига) ва ишлаш объектларига бориш маршрутининг ҳолати ва жой тавсифи;
- ❧- гидрометеорологик шароит, об-хаво ҳолати, йил фасли ва кеча-кундуз вақти;
- ❧- қутқарув ишлари ўтказиш учун куч ва воситалар киритишнинг энг мақбул йўналишлари, қутқарув ишларини ўтказиш чоғидаги хавфсизлик чоралари.
- ❧ Шикастланиш ўчоғида (табiiй офат, авария, халокат жойида) юзага келган шароитга баҳо бериш ва қўйилган вазифаларни аниқлаштириш юзасидан шахсан ўзи олиб борган ишлар натижасида, шунингдек ФВДТ органларининг хулосалари ва таклифларини ҳисобга олиб фуқаро муҳофазаси бошлиқлари шикастланиш (зарарланиш) ўчоқларида авария -қутқарув ва бошқа шошилиш ишларни ўтказиш ҳақида қарор қабул қилади.

☞ Фуқаро муҳофазаси бошлиғи қарор қабул қилишни таъминлаш мақсадида хизматлар ва бошқарувнинг бошқа органлари билан ҳамкорликда шароитни, куч ва воситаларни, метеорологик шарт-шароитларни ўрганиб, баҳо беради.

Фуқаро муҳофазаси бошлиғи қутқарув ва бошқа шошилиш ишлари ўтказиш ҳақида қарор қабул қиларкан, қуйидагиларни белгилаб олади:

- ☞ - ҳаракатлар мазмуни: тузилмаларнинг асосий кучларни қаерда ва қандай шароитда жамлаш, ишларни, куч ва воситалар манёврлари қандай тартибда (қандай кетма-кетликда) амалга ошириш;
- ☞ - биринчи смена тузилмалари ва бўлинмаларининг вазифалари;
- ☞ - иккинчи ва ундан кейинги сменаларнинг, резервнинг вазифалари;
- ☞ - ишларнинг бошланиш ва тугаш вақтлари;
- ☞ - ҳамкорлик қилиш тартиби;
- ☞ - қутқарув ишларини ўтказиш вақтида тузилмаларни моддий, техник ва бошқалар билан таъминлаш тадбирлари, ишларни ўтказишда хавфсизлик чоралари;
- ☞ - бошқарувни ташкил этиш.

1. Хабар бериш - фуқоро муҳофаси, фуқоро муҳофаси кучлари ва аҳолига огоҳлантириш сигналларини етказиб бериш учун воситалар ва усуллар мажмуи.

Хабар беришнинг асосий вазифалари:

- ❧ 1. Бошқариш органларига ва ФМ қушинларига фуқаро муҳофазаси тадбирларини уз вақтида етказиш.
- ❧ 2. Бошқариш органлари ва Фуқаро муҳофазаси қушинларига, ҳамда аҳолига барча турдаги фавқулодда ходиса (харбий, техноген, табиий ва х.к.) тугрисида уз вақтида ахборат етказиш ва уларни огоҳлантириш.

Алоқа ва хабар беришни ташкил этиш.

- ❧ Фуқаро муҳофазаси ҳавф - хатар ҳақида ёки унинг юз бериши мумкинлиги тугрисида ўз вақтида хабар ва маълумот беришдан бошланади.
- ❧ Аҳолига хабар бериш - бу юзага келиши мумкин бўлган, zilзила, сув босиши, ёки бошқа табиий офатлар ҳақида огоҳлантириш бўлиб, ўтган авария, катастрофалар ҳақида хабар беришдир.
- ❧ Хабар бериш аҳолига тушунарли, аввалдан белгиланган шартли сигналлардан (сирена овози, корхона ва муассасалардан бериладиган сигналлар) бошланади. Мақсад аҳолини эътиборини инсонлар ҳаёти ва саломатлигига ҳавф солувчи қандайдир вазият содир бўлиши мумкинлигига қаратиш ва бундай вазиятларда ҳаракат тартибини назорат килиш.

Хабар бериш тизими – фуқаро муҳофазати бошқаруви тизимининг бир қисми, яъни кучларнинг ташкилий-техникавий бирлашмаси ва хабар беришнинг махсус техник воситалари, телекоммуникация тармоқлари, жамоат аҳолига тармоқлари каналлари ва идоравий коммуникация тармоқлари.

ФМ хабар бериш тизими турлари:

- ❧ 1. Объект (Локал).
- ❧ 2. Маҳаллий;
- ❧ 3. Республика;

Сигнал группаси:

1. ФМ ФВ БО кучларига, ФМ қўшинларини ва ФВВ ҳарбий қўшинларига жанговар шайлик ҳолати учун бериладиган бошқариш сигнали.

- ❧ А). Мудофа Вазирлиги каналлари орқали;
- ❧ Б). Фавқулодда вазиятлар Вазирлиги каналлари орқали.

2. Фуқаро муҳофазаси, унинг қисмларини шаҳардан ташқари жойларга утқариш, умумий ёки қисман қўчиш (эвакуация) учун бошқариш сигналлари; - фақат ФВВ каналлари орқали

3. Уруш ҳолати бўлиши мумкинлиги ёки булганлиги тугрисида аҳолини огоҳлантириш сигнали- давлат раҳбарияти тамонидан барча мавжуд каналлар орқали.

РЕСПУБЛИКА ДАРАЖАСИДА:

- Республика марказлаштирилган хабар бериш тизимини, шунингдек ахборот билан таъминлаш ва бошқаришнинг автоматлаштирилган тизимини яратиш ва уни доимий тайёр ҳолда сақлаш;
- алоқа, радио, телевидение ва бошқа техника воситаларининг давлат ва идоравий каналларидан бошқариш ва ахборотни узатиш учун марказлаштирилган ҳолда фойдаланишни таъминлаш;
- кимёвий ва бошқа кучли хавфли объектларда ҳамда уларга ёндош ҳудудларда хабар бериш ва ахборотларнинг маҳаллий тизимини, шунингдек, сув омборининг гидротехник иншоотларида сигнализация ва хабар беришнинг маҳаллий автоматлаштирилган тизимларини лойиҳалаштириш ва яратишни назорат қилиш;
- юзага келган ФВлар, уларнинг ривожланиш кўламлари ва кечиши, мумкин бўлган оқибатлари ҳамда ФВларни бартараф этишга оид қабул қилинаётган чора-тадбирлар тўғрисидаги ахборотларнинг тўпланишини ва алмашилишини ҳамда хабар қилинишини таъминлаш ва назорат қилиш.

Ўзаро ҳамкорлик.

Қутқарув ишларини ўтказишда фуқаро муҳофазаси органлари ва кучларнинг ҳамкорлигини ташкил этиш тартибини аниқлаб қўйиш фуқаро муҳофазаси бошлиғининг авария - қутқарув ишларни ўтказиш ҳақидаги қарорининг муҳим таркибий қисми ҳисобланади.

- ❧ Ҳамкорлик фуқаро муҳофазасининг ҳар бир бўғинида аниқланади (ташкил этилади). Бундан мақсад биргаликдаги ҳаракатлар вазифаларини, мақсадларини ва вақтини келишиб олиш, шунингдек асосий вазифа бажарилишини кўзлаб турли куч ва воситаларнинг имкониятларидан самаралироқ фойдаланишдир.
- ❧ Авария - қутқарув ишларини ўтказиш ҳақида тезда қарор қабул қилиш билан бирга вазифаларни ижрочиларга ўз вақтида етказилишининг ҳам, улар бажарилини аниқ ташкил этишнинг ҳам аҳамияти катта.
- ❧ Тасарруфдаги фуқаро муҳофазаси органларига, тузилмалар командирларига, бириктирилган қисмлар (бўлинмалар)га вазифалар фуқаро муҳофазаси бошлиғининг шахсан ўзи томонидан ёки фуқаро муҳофазаси органлари орқали буйруқлар ёки фармойишлар шаклида берилади.

☞Фуқаро муҳофазаси бошлиғи тасарруфидаги фуқаро муҳофазаси кучлари бошқариш ва улар томонидан қўйилган вазифаларнинг муваффақиятли бажарилиши учун тўла жавобгардир.

☞Фуқаро муҳофазаси бошлиғининг қарорини тўла амалга оширишга имкон берувчи бошқарувнинг тўлиқ, самарали ва мослашувчани тизимсиз давқулодда вазиятлар шароитида мураккаб вазифаларни бажариш мумкин эмас.

☞Шунингдек, захира (шаҳардаги, шаҳар ташқарисидаги) ёрдамчи, кўчма, давқулода вазиятни тугатиш кучлари ва воситаларини бошқариш пунктлари ҳам бўлади.

☞Шаҳардаги захира бошқарув пунктлари - шаҳарлар доирасида, лекин тоифаланган объектлардан ташқарида жойлаштирилади. Уларни муҳофаза қилиш даражаси тегишли шаҳар учун белгилаб қўйилган муҳофазалаш даражасига мувофиқ бўлиши керак .

МАҲАЛЛИЙ ДАРАЖАСИДА:

- Вилоят ичидаги алоқа ва хабар бериш тизимлари, шунингдек бошқарувнинг ва ахборот билан таъминлашнинг автоматлаштирилган тизимини ташкил этиш ва доимий тайёр ҳолда сақлаш;
- Бошқариш ва ахборотни узатиш учун алоқа, радио, телевидение ҳамда бошқа техника воситаларининг давлат вилоят ва идоравий каналларидан марказлаштирилган ҳолда фойдаланишни таъминлаш;
- Юзага келган фавқулодда вазиятлар, уларнинг ривожланиш кўламлари ва кечиши, етказиши мумкин бўлган оқибатлар, уларни бартараф этишга доир кўрилаётган чора тадбирлар тўғрисидаги ахборотларни хабар қилиш, тўплаш ва алмашишни таъминлаш, ҳамда назорат қилиш.

ОБЪЕКТ ДАРАЖАСИДА:

- Кимёвий ва бошқа хавфли объектларда хабар қилиш ва ахборотнинг маҳаллий тизимларини, шунингдек гидротехник иншоотларда сигнализация ва хабар қилишнинг маҳаллий автоматик тизимларини яратиш ишларини ташкил этиш;
- Хабар қилиш, ахборот тўплашни таъминлаш ва назорат қилиш, юзага келган фавқулодда вазият, унинг ривожланиш кўламлари ва кечиши, етказиши мумкин бўлган оқибатлари, ФВни бартараф этиш учун кўрилаётган чора-тадбирлар ва зарур ёрдам тўғрисида юқори органларга маълумот бериш.

ФВ хавфи ёки содир булганда БО, ФМ кучлари ва ахолига хабар бериш СИГНАЛЛАР

ФМ хабар бериш тизими оркали

Харбий холат учун ФВ

Табий-техноген холат учун ФВ

Электросиреналар,
Ишлаб чиқариш
гудоклари

сигнал

«ДИККАТ ХАММАГА!»

Суз оркали хабар

«ФВ содир булиш хавфи»

«ФВ содир булиши»

«Авария хавфи (авария кимё. иншоот)

«Авария хавфи (авария Рад. Иншоот)

«Эпидемия хавфи (эпидемия)»

«Сув босиш хавфи»

«Кучли шамол»

«Махсус хавфлар ФВ»

(зилзила, сел, купорилиш, кучки ва х.к..)

ФМ БО учун - «Хаво хавфи»:

- ракета хавфи (хаво кучлари учун)
- авиация хавфи (ПВО)

Ахоли учун - «Хаво тревогаси»

"Радиацион хавф"

«Кимёвий хавф»

Бактериологик хавф"

Ўзбекистон Республикаси «Аҳолини ва ҳудудларни табиий ҳамда техноген хусусиятли фавқулодда вазиятлардан муҳофаза қилиш тўғрисида»ги қонунининг – 5 моддасида

Давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари, фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари, шунингдек ташкилот ва корхона раҳбарлари аҳолининг ва ҳудудларнинг фавқулодда вазиятлардан муҳофазаланиш ҳолати, ҳамда уларнинг ҳавфсизлигини таъминлаш юзасидан кўрилган чоралар ҳақида, олдиндан башорат қилинаётган ва рўй берган фавқулодда вазиятлар тўғрисида, улардан аҳолини муҳофаза қилишнинг усул ва йўллари ҳақида оммавий ахборот воситалари, ҳамда бошқа каналлар орқали аҳолини ўз вақтида ва ишончли тарзда хабардор этишлари *“шарт”* деб таъкидланган.

ФВ буйича хабар бериш

Ахолини кутқариш
тадбирлари

Бошқарув органларига
маълумот бериш

Сигнал «Диккат хаммага!»

- Аълока воситалари;
- Ёзма билдирги, маъруза ва хабар бериш

- объект и маҳаллий РТС;
- телевидение;
- Бошка восита ва усуллар

Фавқулодда вазият юз берган жойда аҳолига хабар бериш тартиби.

- ❧ Радиоэшиттириш ва телевидения (жўр овоз бўладиган радиоузатгичларни ҳам қўшиб) республика аҳолисига хабар бериш ва оммавий ахборотни етказишнинг асосий воситалари ҳисобланади.
- ❧ ФМ хабар бериш сигналлари орқали, заҳарланиш ва ҳалокатли сув босиш хавфи ҳақидаги огоҳлантириш, шунингдек юзага келган ҳатти-ҳаракат тартиби ҳақидаги ахборотни республика (маҳаллий) эшиттиришларида овозли хабар тарзида аҳолига етказилади.
- ❧ ФМ хабар бериш сигналлари ва тегишли ахборот бутун ҳудудга ҳам, шунингдек ҳудудларни танлаб олиб (вилоят, туманини) ҳам берилиши мумкин.
- ❧ *Масалан кимёвий хавфли объектда авария содир бўлганда қуйидагича хабар берилади: “Диққат барчага!!! Фавқулодда вазиятлар вазирлиги (шаҳар бошқармасидан, бўлимидан) гапирамиз... (манзилда) Кимё комбинатида кучли таъсирчан заҳарли модда - хлор тарқаб, авария содир бўлди. Заҳарланган ҳаво булути йўналишида тарқала бормоқда.*

☞ **ХАБАР БЕРИШ СИГНАЛЛАРИ ВА УЛАРГА БИНОАН АҲОЛИНИНГ ХАТТИ-ХАРАКАТЛАРИ.**

☞ Алоқа ва хабар беришни ташкил этиши.

☞ Фуқаро муҳофазаси ҳавф - хатар ҳақида ёки унинг юз бериши мумкинлиги тўғрисида ўз вақтида хабар ва маълумот беришдан бошланади.

☞ Аҳолига хабар бериш - бу юзага келиши мумкин бўлган, zilзила, сув босиши, ёки бошқа табиий офатлар ҳақида огоҳлантириш бўлиб, ўтган авария, катастрофалар ҳақида хабар беришдир.

☞ Хабар бериш аҳолига тушунарли аввалдан белгиланган шартли сигналлардан (сирена овози, корхона ва муассасалардан бериладиган сигналлар) бошланади. Мақсад аҳолини эътиборини инсонлар ҳаёти ва саломатлигига ҳавф солувчи қандайдир вазият содир бўлиши мумкинлигига қаратиш ва бундай вазиятларда ҳаракат тартибини тушунтиришдан иборат.

«Хаво тревогаси» берилганда аҳолининг хатти ҳаракати.

«Хаво тревогаси» берилганда (узуксиз сирена) – аҳолининг хатти ҳаракати куйидагилардан иборат:

1. Ханадондаги барча деразаларни кора мато билан ёпиш;
2. Газ, электр ва сув манбаларини ёпиш;
3. Керакли хужжатларни олиш;
4. Шахсий химоя воситасини шай холга келтириш;
5. Аптечкани олиш;
6. Узи билан кушимча эҳтиёт шарт нарсаларни (сув, озик-овкат, иссик кийим – бош ва х.к.);
7. Хонани герметиклигини текшириб чиқиш;
8. Кушнилари оғохлантириш;
9. Лозим булса касаллар ва узи юра олмайдиган инсонларга ёрдам бериш»;
10. Зудлик билан белгиланган панагохларга бориш;
11. Панагохга боришнинг иложи булмаса, енг якин пана жойга бориш ёки уни танлаш;
12. Зудлик билан шахсий химоя воситасини кийиш;
13. Доимий равишда берилаётган хабарларни эштиб бориш;
14. ФВ комиссияси буйруқларини сузсиз бажариш.

АЛОҚА ВОСИТАЛАРИ ВА ХАБАРЛАШ ТИЗИМИНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ ВА УЛАРГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР

- Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятларда уларнинг олдини олиш ва ҳаракат қилиш давлат тизими (ФВДТ)ни ишлаш режимларини ўрнатиш сигналларини (командаларини) вақтида бериш (узатиш) ва қабул қилиш;
 - ФВДТ бошқарув органлари ўртасида пастдан юқорига ва юқоридан пастга ахборот алмашинувини ишончли бўлиши;
 - Фуқаро муҳофазаси бўлимлари, бошқармалари, хизматлари ва кучлари билан ахборот алмашинувини таъминлаш;
 - ФВДТ бошқарув органларининг башорат қилинган ёки содир бўлган фавқулодда вазиятлар тўғрисида аҳолига ўз вақтида хабар бериши.

Алоқа ва хабар бериш тизими қуйидаги талабларга жавоб бериши керак:

- ☞ - БАРҚАРОРЛИК;
- ☞ - ҲАРАКАТЧАНЛИК;
- ☞ - ЎЗ ВАҚТИДА БЎЛИШИ;
- ☞ - ИШОНЧЛИЛИК;
- ☞ - ЯШИРИНЛИК.

☞ Барқарорлик:

- ☞ Бўлиши мумкин бўлган фавқулодда вазиятларнинг зарарлантирувчи омилларини эътиборга олган ҳолда алоқа тизимини ташкил этиш;
- ☞ Алоқа узеллари қисмларини ҳимоя иншоотларига жойлаштириш;
- ☞ Турли алоқа воситаларини биргаликда қўллаш;
- ☞ Алоқа захира куч ва воситаларини тузиш, уларни тўғри жойлаштириш ва ўз вақтида қўллаш билан;

☞ **Харакатчанлик:**

- ☞ Алоқа тизимини ёйиш ва қисмларини йиғиш вақтини камайтириш;
- ☞ Алоқа куч ва воситаларини тўғри жойлаштириш ва захираларидан тўғри фойдаланиш;
- ☞ Алоқа каналлари, кучлари ва воситалари билан тезликда ҳаракат қилиш билан;
- ☞ Алоқа тизимини тезлик ва барқарор бошқариш билан эришилади.

☞ **Алоқа тизимини ўз вақтидалилиги:**

- ☞ Алоқа тармоқларини бошқарув пунктларида аввалдан ўрнатиб ишга тайёрлаб қўйиш бўйича ташкилий ва муҳандислик техник тадбирларини ўтказиш;
- ☞ Тезкор ва барқарор бошқариш;
- ☞ Ўзаро ахборот алмашилиш ва кўрсатув олиб бориш бўйича қабул қилинган қоидаларга риоя қилиш;
- ☞ Узатилаётган ахборотлар ҳажми сўз жихатидан кам ва маъно жихатидан тушунарли ҳамда фармойиш ва хабарларни бир қолипга солиш;
- ☞ Алоқа тармоқларида тезкор-техник хизматни аниқ ташкил қилиш ва ахборотлар ҳаракатини қаттиқ назоратга олиб бориш.

☞ **Алоқа тизимини ишончилиги:**

- ☞ Алоқа каналлари ва воситаларининг техник тавсифини ўрнатилган (қабул қилинган) параметрларда сақлаб туриш;
- ☞ Ўта муҳим ахборотларни узатиш учун юқори сифатли каналларни қўллаш;
- ☞ Бир пайтнинг ўзида битта канал орқали хабарларни қайтатдан узатиш;
- ☞ Орқага текшириш ва ўта ишончли аппаратларни қўллаш билан эришилади.

☞ **Алоқа тизимининг яширинчилиги :**

- ☞ Махфийлаштириш, шифрлаш, кодлаштириш аппаратларини ва яширин бошқариш ҳужжатларини қўллаш;
- ☞ Ўзаро ахборот алмашинишда, маълумотларни узатишда қабул қилинган қоида ва тартибларни сақлаш;
- ☞ Махфий ахборот алмашинувида иложи борича камроқ одамларни жалб қилиш;
- ☞ Алоқа воситаларини тўғри жойлаштириш, уларни ишлаш тартибига қатий риоя қилиш.

Уяли алоқа телефонида хизматларни чақириш тартиби

MTS компанияси абонентлари учун *01

BEELINE компанияси абонентлари учун #01

PERFECTUM компанияси абонентлари учун 01

UCCELL компанияси абонентлари учун 010

**KB Трансивер CODAN
NGT SRx**

